

EKSKURSJONER TIL ISLAND

John Herman Paxal.

Navnet skjemmer ingen — selv om jøklene dekker en tiendepart av landet, er det vulkanene, de varme kilder og de dampende områder og kokende pøler, som gjør størst inntrykk på en norsk turist. Det er da også i denne retning geologenes interesse mest samler seg i dag, selve den vulkanske virksomhet, hvordan den bygger landet opp; derfra til de formende og nedbrytende krefter, vind, vann og is. Men noe nytt og spennende er kommet tli ganske nylig.

I middelalderen trodde man at vulkanene, og særlig den mest kjente, Hekla, var porten til Helvete. I juli 1980 sto et fransk geologselskap nær Myrvatn nord i Island og følte himmelsk lykke fordi de akkurat fikk oppleve et vulkansk utbrudd av Gjastlykki. De visste nå at de sto på toppen av den midtatlantiske rygg og fikk se hvordan denne bygger seg opp og fyller ut der hvor kontinentene glir fra hverandre.

I virkeligheten sitter Island overskrevet på den midtatlantiske rygg med Øst- og Vest-Island på hver side og med økende avstand mellom disse to deler av landet. Landet utvider seg ved vulkansk virksomhet på midten, tvers gjennom landet fra syd til nord. På denne linje ligger Surtsey, som steg opp av havet i løpet av to år fra 1963 og Heimaey, som fikk sitt dramatiske vulkanutbrudd i 1973, og likeså de fleste av de 30 vulkaner, som har vært aktive siden de norske vikinger slo seg ned for 1100 år siden.

Dette med ekskursjoner er også forholdsvis nytt. I forrige århundre gjestet mange betydelige vitenskaps-

menn Island, ikke minst nordiske. Den norske geologen Th. Kjerulf var den første som påviste at Island hadde vært dekket av innlandsis, og senere studerte professor Helland den berømte Lakagigar, som har forårsaket den største lavastrøm man kjenner i historisk tid. Han begynte også med hydrologiske undersøkelser. På 1900-tallet fram til første verdenskrig var det tyske geologer som gjorde størst innsats i vulkanologien. I mellomkrigstiden var svenske geologer og geografer mest tallrike. De startet vel også den første ekskursjon sommeren 1948 etter hva Sigurdur Thorarinnsson har opplyst. Og så ble ideen tatt opp i Nordisk Råd om organiserte nordiske ekskursjoner og gjennomført med bevillinger fra regjeringene fra 1964.

Men nå har også University College i Cardiff organisert slike turer til Island, og det foreligger en geologisk fører: (Geological Field Guide Book) utgitt av dosent John W. Perkins i 1983.

En vesentlig del av turen er lagt gjennom de midtområder som har vulkansk virksomhet fremdeles — langs vulkanryggen kan man si. Men ved avslutningen av turen har de nyttet den nye veien, som ble ferdig syd for Vatnajökul i 1974 og som fullførte «Ringveien» rundt Island. De er da kommet gjennom de verdenskjente zeolitt-funnsteder. Selv om det mest kjente, Teigarhorn, nå er fredet, er det mye av interesse f.eks. i Breiddalur og Bærufj'ordur. Det er et meget interessant kapittel om zeolitter i boka, hvor det blant annet er anvist i hvilke soner (høyder) en kan finne uli-

ke zeolitter og hvor det er sterilt. Men turen går altså fra Reykjavik til Thingvellir, Geysir, Gullfoss — rene turistturen til å begynne med, men med geologiske forklaringer, så til Hekla, Landmannalaugar, Eldgj' a og Lakagigar, før en krysser gjennom de øde tephra-ørkener (Sprengisandur) til det vakre og geologisk sentrale Myvatn med Kraflaområdet aktivt virksomt. Dernest følger et besøk nord i Husavik, og så går turen sør- over til Herdubreid og Askja før zeolitt-studiene på østlandet tar til. Det er gitt beskrivelser av de områder det kjøres gjennom og de forskjellige typer av vulkaner, som kan studeres, av geologiske hendelser som kan avleses i terrenget, av de forskjellige lavatyper m.v. Instruktive skisser tydeliggjør forklaringene en får.

Det er akkurat noe slikt en kan ønske seg på tur i Island. John Perkins kan for øvrig vise til andre slike geologiske førere, således fra Geological Society of London: Volcanic Studies

Group Field Excursion Guide 1981 av Omar B. Smarason og hans forløper K. Sæmundsons Excurison Guide 164C for the 26th International Geological Congress.

En skulle gjerne vært med på neste tur, men det viser seg at den fant sted allerede på ettersommeren 1983 — med John Perkins som leder, men med en litt annen reiserute. Turen varte 15 dager. Etter et par dager i Reykjavik og to overnattinger i ungdomsherberge, gikk turen med buss og overnatting i telt på campingplasser med sanitærutstyr. Man sov i tomannstelt og hadde med et stort spisetelt. Bussbetjeningen laget maten og vasket opp. Alt inklusive fra Cardiff og tilbake kostet £532,50 pr. person pluss £20 ekstra for enmannstelt.

Den guidebok på 52 sider som foreligger koster £2. Dette beløp kan sendes til John Perkins, Senior Lecturer, Department of Extra Mural Studies, University College, Park Place, Cardiff CF-1-3BB.

NORSKE MINERALHANDLERES FORBUND

— STIFTET 1982 —

B.B. PRODUKTER
BERGKRISTALLEN
B. GJERSTAD A/S
BJØRN STRØMNÆS
EINAR FIVELSDAL
FROLAND MINERAL CENTER
GEO-HOBBY A/S
GRENLAND STEINHOBBY
JOHANSSONS STENSLIPERI

KENT'S A/S
KONGLOMERAT, ELLEFSEN & CO.
NORSK STEIN-HOBBY
STEINHAUGEN, JENSEN & CO.
STEINKJELLEREN ROCK-SHOP
STENBODEN
STRYN STEINSENTER
THULITTEN STENHUS
TORGEIR T. GARMO

Sekretariat:
Postboks 30
N-4820 FROLAND